

Η αληθινή νηστεία

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Στην ευαγγελική περικοπή αντιπαρατίθεται η νέα δικαιοσύνη προς την παλαιά. Μετά την ελεημοσύνη και την προσευχή ο Κύριος αντιτάσσει τη νηστεία στην αληθινή και πραγματική μορφή της προς αυτή των «υποκρι-τών». Το θέμα της νηστείας αποτελούσε ήδη από την εποχή των Προφητών αντικείμενο συζητήσεως μεταξύ των ευσεβών του Ισραήλ. Η νηστεία αποτελούσε εκδήλωση μετανοίας και συντριβής, συνδεόταν δε στενά με την προσευχή, στην οποία εθεωρείτο ότι έδινε ιδιαίτερη δύναμη. Έτσι υπήρχε ο κίνδυνος μεταβολής του θεσμού της νηστείας σε αξιόμισθο έργο, όπως συνέβαινε λ.χ. και με την τήρηση της αργίας του Σαββάτου, το οποίο ήταν υποχρεωμένος να λάβει υπόψη ο Θεός. Εναντίον αυτής της αντιλήψεως λέει ο Ησαΐας:

«Σαν λαός, ο οποίος έχει τάχα τηρήσει δικαιοσύνη στη ζωή του, και δεν έχει εγκαταλείψει ποτέ τις εντολές του Θεού, ζητούν τώρα από μένα δίκαιη κρίση εναντίον των εχθρών τους. Θέλουν να πλησιάσουν τον Θεό επειδή επιθυμούν να βρουν προστασία και λένε· Γιατί, όταν νηστέψαμε, δεν πρόσεξες τη νηστεία μας; Ταπεινώσαμε με τη μετάνοια τις ψυχές μας και συ δεν θέλησες να λάβεις γνώση. Δεν θα σας πρόσεξα, όταν τα κάνατε αυτά, λέει ο Κύριος, διότι και κατά τις ημέρες των νηστειών σας πραγματοποιούσατε τα δικά σας εγωιστικά θελήματα. Καταπιέζατε δε και τραυματίζατε όλους εκείνους, που ήσαν στην εξουσία σας. Εάν, ενώ νηστεύετε, εκτρέπεσθε σε φιλονικίες και σε μάχες, και με τις γροθιές σας κτυπάτε και ταπεινώνετε τον άσημο και ανίσχυρο, είναι μάταιη και ανωφελής η νηστεία σας.

Για ποιο λόγο λοιπόν να νηστεύετε, όπως νηστεύετε σήμερα, για να ακουστεί η δυνατή κραυγή σας από εμένα; Εγώ δεν διάλεξα και δεν ενέκρινα αυτού του είδους τη νηστεία. Δεν μου είναι ευάρεστη η ημέρα, κατά την οποία ο άνθρωπος με μια τέτοια νηστεία ταπεινώνει τον εαυτόν του. Ούτε, εάν από την πολλή νηστεία σκύψεις τον τράχηλό σου, σαν τον κρίκο, και στρώσεις να κοιμηθείς πάνω σε στάχτη, ούτε αυτήν την κακουχία σας δεν μπορείτε να την χαρακτηρίσετε ως νηστεία δεκτή από εμένα. Δεν διάλεξα και δεν όρισα εγώ τέτοια νηστεία, λέει ο Κύριος, αλλά διάλυσε κάθε δεσμό και σύνδεσμο με την αδικία. Ακύρωσε και σχίσε

τις διεστραμμένες συμφωνίες, τις οποίες εσύ με τη βία και εξαναγκασμό έχεις συνάψει με τους άλλους.

Άφησε ελεύθερους τους συντετριμμένους από τον πόνο και τη συμφορά, και κάθε σχίσε κάθε συμβόλαιο άδικης συναλλαγής. Κόβε το ψωμί σου και μοιράσου το με τον πτωχό. Βαλε άστεγους στο σπίτι σου, εάν δεις γυμνό ντύσε τον. Και στους οικείους σου μη δείξεις αδιαφορία και καταφρόνηση. Εάν τα τηρήσεις αυτά, τότε θα λάμψει σαν της αυγής χαρούμενο το φως της ειρήνης και της χαράς σου. Γρήγορα θα ανατείλει η θεραπεία των πληγών σου και θα αποκατασταθεί η υγεία σου. Μπροστά σου θα προπορεύεται η αρετή σου, η δε δόξα του Θεού θα σε περιβάλλει πάντοτε. Τότε, με την ειλικρινή προσευχή θα φωνάξεις προς τον Θεό, και ο Θεός θα σε ακούσει. Όση ώρα ακόμη θα προσεύχεσαι προς αυτόν, εκείνος θα σου απαντήσει· Ιδού εγώ είμαι παρών, βρίσκομαι κοντά σου. Και αυτά θα γίνουν, εάν αφαιρέσεις και σταματήσεις κάθε άδικη καταπίεση, κάθε εμπαικτική και απειλητική χειρονομία, κάθε λόγο γογγυσμού» (58, 2-9). Ο Προφήτης καταλήγει στο ανωτέρω κείμενο στην μεταβολή της νη-στείας σε εκδήλωση αγάπης, προχωρώντας πέραν του γνωστού λόγου του Μ. Βασιλείου «νηστεία είναι η απαλλαγή από τα πάθη», στην αγάπη δε βρίσκει την αληθινή σύντρο-φο της προσευχής.

Στην ευαγγελική περικοπή ο Κύριος αντιμετω-πίζει το πρόβλημα της νηστείας από διαφορετικό πρίσμα απ' ότι ο Προφήτης. Κατ' αρχήν δεν αναφέρεται στις τηρούμενες νηστείες από όλο το λαό, όπως ήταν λ.χ. η νηστεία κατά την ημέρα του εξιλασμού, αλλά μάλλον στις ιδιω-τικές, οι οποίες τηρούνταν Δευτέρα και Πέμπτη από τους ευσεβείς Ισραηλίτες. Οι δημόσιες νηστείες, οι οποίες είχαν σκοπό την προετοιμασία του λαού διά την συνάντηση με τον Θεό είχαν όχι μόνον χαρακτήρα λειτουργι-κής καθάρσεως προ του Αγίου, αλλά υπενθύμιζαν στον άνθρωπο τη γυμνότητά του ενώπιον του Κυρίου. Τις νηστείες αυτές δεν φαίνεται ότι αποδοκίμασε ο Κύριος ή οι Από-στολοι (η περικοπή Ματθ. 9, 14 - 17 και παράλληλα έχει άλλο νόημα). Άλλωστε ούτε την ιδιωτική νηστεία απορ-ρίπτει εδώ ο Κύριος. Το βάρος των λόγων βρίσκεται στην κριτική της ματαιόδοξης ευσέβειας των Ιουδαίων, η οποία εξαντλείται στην αυτοδικαίωση του ευσεβούς και την από τους ανθρώπους απονεμόμενη τιμή, όπως φαίνεται στις λεπτομέρειες της περικοπής.

Ο Κύριος κατακρί-νει την εις το όνομα της ευσέβειας μεταβολή της εξωτερικής εμφανίσεως του ανθρώπου, η οποία συνιστά την υποκρισία των ευσεβών Ισραηλιτών. Η κατήφεια του προσώ-που, και αν ακόμη προέρχεται από εσωτερική συντριβή για τα αμαρτήματα αυτού που νηστεύει ή της καταπτώσεως του λαού, παραμένει υποκρισία, διότι ο άνθρωπος αναλαμβάνει ρόλο, τον οποίον δεν έταξε σ'

αυτόν ο Θεός ούτε έχει σκοπό τη δόξα του Θεού, αλλ' απεναντίας πηγάζει από την καρδιά του και αποβλέπει στην κατάκτηση του επαίνου των άλλων για την ευσέβειά του. Το λογοπαίγνιο «αφανίζουσιν... όπως φανώσιν» κάνει σαφή την πρόθεση των υποκριτών να αυτοδιαφημιστούν και να δοξαστούν από τους ανθρώπους.

Η νηστεία από μέσο προσεγγίσεως του Θεού και από εκδήλωση της ταπεινώσεως του ανθρώπου ενώπιον του Κυρίου έχει μεταβληθεί σε όργανο εξυπηρετήσεως του ανθρώπινου εγωισμού, σε μέσον εκπαραθυρώσεως του Θεού και εγκαθιδρύσεως του ανθρώπου στον θρόνο του Υψίστου. Επόμενο είναι να γίνεται αμάρτημα που επισύρει τη θεία τιμωρία, όπως γίνεται φανερό από το: «απέχουσι τον μισθόν αυτών»· αποτελεί έμμεση υπόμνηση της ημέρας της κρίσεως από τον Θεό, η οποία περιγράφεται ότι ήδη είναι παρούσα. Η φράση δεν σημαίνει απλώς ότι η ικανοποίηση της φι-λαυτίας των υποκριτών αποτελεί τον μισθό τους αλλ' ότι ο Θεός τους επιφυλάσσει δίκαιη τιμωρία.

Στην ανθρωποκεντρική νηστεία αντιπαραθέτει ο Κύριος την αληθινή νηστεία που αποβλέπει στη δόξα του Θεού. Οι λόγοι του περί περιποιήσεως του εξωτερικού σχήμα-τος του ανθρώπου δεν σημαίνουν, βεβαίως, την εισαγωγή νέου είδους υποκρισίας, να εμφανίζεται δηλαδή κάποιος εξωτερικά με τρόπο διαφορετικό από την εσωτερική του κατάσταση. Το νόημα είναι ότι δεν είναι τα εξωτερικά γνωρίσμα-τα αλλά η σωστή σχέση προς τον Θεόν Πατέρα, η οποία δίδει το σωστό νόημα στην νηστεία. Στην χαρούμενη εμφάνιση των πιστών που νηστεύουν πρέπει να δούμε και ένα άλλο στοιχείο που τονίζεται από τους Πατέρες και τους νεώτερους ερμηνευτές: την χαρά των πιστών για την ευσπλαχνία του Πατέρα, η οποία είναι μεγαλύτερη της λύπης για τις αμαρτίες του πιστού. Δεν πρέπει να παραθεωρείται και εδώ η πίστη στον Πατέρα, προς τον οποίον ως υιός ο πιστός προσφέρει την νηστεία. Όπως η ελεημοσύ-νη και η προσευχή έτσι και η νηστεία αποκτά νόημα και αληθινό περιεχόμενο, μόνον όταν θεμελιώνεται πάνω στη νέα σχέση Θεού και ανθρώπου, η οποία αποκαλύφθηκε από τον ενανθρωπήσαντα Υιό στον άνθρωπο.

(+ Β. Π. Στογιάνου, Κυριακή της Τυρινής, Ερμηνεία Ευαγγελίων των Κυριακών, τ.Α΄, εκδ. Ι. Μ. Αγίας Θεοδώρας, Θεσ/νίκη 1972, σ. 243-246, απόσπασμα σε νεοελληνική απόδοση).